

"Enbiya-yı salife, niçin haşr-i cismani gibi bir kısım erkân-ı imaniyeyi bir derece mücmel bırakmışlar, Kur'an gibi tafsilat vermemişler; sonra ümmetlerinden bir kısmı, ileride o mücmel olan erkânı inkâra kadar gitmişler?" İzah eder misiniz?

Geçmiş ümmetlere, gerek haşr-ı cismani ve gerekse diğer iman rükünlerinde çok tafsilatlı ve ispatlı izahlar yapılmamıştır.

Hz. Musa (as) ümmetini, bin bir zahmetle ve birçok mucize göstermek suretiyle kurtarıp denizin diğer tarafına geçirdiği ve semavi sofralarla beslediği halde, Tur-i Sina'ya gidip, kırk gün sonra gelinceye kadar, ümmetinin itikatlarını değiştirip bir buzağıya tapmaları bunun açık bir misalidir.

Bütün insanların mürebbisi ve müdebbiri olan **Allah**, her dönemin insanlarını ona göre terbiye etmiştir. Allah'ın her döneme ve her kavme uygun bir peygamber ve şariat göndermesi, tekâmül kanununun ve hikmetin bir gereğidir. Allah tüm insanlara aynı tarzda hitap etse idi, bunu anlamaktan aciz kalırlardı. Bu da Allah'ın sonsuz hikmetine uymazdı. Zihni ve anlayışı basit olan insanlara, basit ve sade bir üslup gerekir. Okumaya henüz başlayan bir çocuğa ilm-i kelamın ağır meseleleri anlatılmaz. İnsanlık da başlangıçta basit bir seviyede olmasından dolayı o dönemin peygamberleri onlara imanî dersleri basit ve sade bir üslupla takdim etmişlerdir.

İnsanlık belli bir kemale ve seviyeye ulaştınca, Allah, en büyük mürşid ve en mükemmel muallim olan Hazret-i Muhammed'e (asm.) en büyük kitap olan Kur'an-ı Kerim'i gönderdi. O büyük mürşid de Kur'an ile insanları terbiye etti.

Kur'an-ı Kerim'in ihtiva ettiği hükümlerin birçoğu daha önce gelen semavî kitaplarda yoktu. Bu bakımdan Kur'an, geçmiş semavi kitapların fevkinde olduğu gibi, İslam dini de diğer dinlerden daha üstündür.

Mesela, Hazret-i İsa'ya (as.) gönderilen İncil'deki, iman, ahlak, fazilet, irşat, hikmet ve irfan gibi birçok hakikatler, Tevrat'tan daha şumullüdür.

Zaman geçtikçe insanların ilimleri ve tecrübeleri gelişerek terakki ettiğinden, sonra gelen her dinin de önceki dinden daha kâmil ve daha muhtevalı olması hikmetin muktezasıdır.

"Nev-i beşerde tekemmül vardır. Bu tekemmül kanunu, ikinci mürebbinin ve ikinci mükemmilin evvelki mürebbilerden daha ekme olması iktiza eder."(1)

İslam dini, insanlığı maddi ve manevi kemalata kavuşturan ve beşerin saadet ve selametini temin eden bütün esasları ihtiva eder. Güzel ahlakı, bütün şubeleriyle beşerin istifadesine sunar. Hangi millet İslamiyeti kabul edip, hayatına tatbik etmişse, hem ilim ve irfanda hem de sanayi ve ticarete ilerlemiş ve diğer milletlere rehber olmuştur. Bunun en parlak misalleri, Endülüs, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetleridir. Semavi dinlerin sonuncusu ve en mükemmeli olan İslam dini, ihtiva ettiği hükümlerle kıyamete kadar baki kalacaktır.

“Eski zaman peygamberleri, ümmetlerine Kur'an gibi izah vermediklerinin sebebi; o devirler beşerin bedeviyet ve tufuliyet devri olmasıdır. İptidai derslerde izah az olur.”(2)

Bu ifadelerden, beşeriyetin ilk dönemlerinde iman hakikatleri hakkında **“Neden ve niçin?”** yollu suallerin fazla sorulmadığı anlaşılıyor. O dönemlerde ya peygamberlerin tebliğlerine aynen uyuyor, ne demişse iman ve teslim ile karşılıyorlardı ya da o hakikatlere **“daha önce dedelerine de anlatılan masallar”** nazarıyla bakıyorlar ve akıllarının ermediği bu hakikatleri, üzerinde hiç düşünmeden ve peygamberlere bu konuda hiçbir şey sormadan hemen inkâr ediyorlardı.

Sual sorulmayınca, tafsilat vermeye de gerek kalmıyordu.

Dipnotlar:

1) bk. [İşaratü'l-İ'caz, Bakara Suresi 4. Ayet Tefsiri.](#)

2) bk. [Şualar, On Birinci Şua, Yedinci Mesele.](#)